

GOVOR MARINE

Ivančev, Mia

Undergraduate thesis / Završni rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Split / Sveučilište u Splitu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:172:151393>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-04-19**

Repository / Repozitorij:

[Repository of Faculty of humanities and social sciences](#)



UNIVERSITY OF SPLIT



DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJ

SVEUČILIŠTE U SPLITU
FILOZOFSKI FAKULTET
ODSJEK ZA HRVATSKI JEZIK I KNJIŽEVNOST

Završni rad

GOVOR MARINE

Mia Ivančev

Split, 2021.

SVEUČILIŠTE U SPLITU
FILOZOFSKI FAKULTET
ODSJEK ZA HRVATSKI JEZIK I KNJIŽEVNOST

Završni rad

GOVOR MARINE

Mia Ivančev

Kolegij: Dijalektologija

Mentorica: izv. prof. dr. sc. Marijana Tomelić Ćurlin

Split, rujan 2021.

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. ČAKAVSKO NARJEČJE	2
3. METODOLOGIJA RADA.....	3
3.1. Mjesto Marina	3
4. JEZIČNA ANALIZA	4
4.1. Fonološka analiza	4
4.2. Morfološka analiza	9
4.3. Sintaktička analiza	10
5. LEKSIK MARINSKOG GOVORA	11
ZAKLJUČAK.....	16
Literatura	18
<i>Internetski izvori</i>.....	18
POPIS PRILOGA	19
Karta podjela čakavskih dijalekata.....	19
Slike Marine.....	20
Izrezak iz Skokova rječnika	21
Ogled govora	22

1. UVOD

Jedna od posebnosti hrvatskog jezika jest postojanje četiriju narječja koja možemo podijeliti na različite dijalekte te poddijalekte. Naravno, ovo nas dovodi do velike raznolikosti u govorima u hrvatskom jeziku koji mogu rezultirati time da se odlaskom u drugi kraj Lijepe Naše možemo naći u situaciji da ne razumijemo stanovnika određenog mjesta zbog različitosti u sintaksi, morfologiji, leksiku ili naglasku, a upravo ovakve situacije svjedoče o bogatstvu našeg materinjeg jezika. Dijalektologija, kako u hrvatskom tako i u drugim jezicima, istražuje govore, njihove posebnosti, razlike i sličnosti te svjedoči o zaboravljenim oblicima govora koji se dolaskom novijih generacija, nažalost, gube. Ova znanost potpomaže pronaći granice jezika na teritorijima država, a raznolikost u određenim idiomima svjedoči o različitim izvanjezičnim utjecajima (povijesnim, socijalnim). Ma koliko istraživali jezik i govore u Hrvatskoj, ipak su određena područja manje istražena negoli druga, a u tu skupinu spada i mjesto Marine, o kojoj se ne može naći puno u literaturi, za razliku od geografski bliskog joj čakavskog Trogira. Dok o Trogiru pišu mnogi autori, poput Duška Geića koji je zajedničkim snagama s Mirkom Sladićem Šilovićem napisao *Rječnik i gramatiku trogirskog čakavskog govora* (1994.), govor Marine koja gravitira Trogiru u potpunosti je „zapostavljen”.

Tema ovoga završnoga rada jest govor Marine koji će biti jezično analiziran na temelju snimaka. Donijet će se fonološka, morfološka, sintaktička i leksička analiza govora.

2. ČAKAVSKO NARJEČJE

Čakavsko narječje jedno je od narječja hrvatskog jezika. Različiti autori dijele čakavsko narječje s obzirom na različite kriterije. Neki od kriterija su: akcentuacija koju koristi Vermeer (1982.) pa dijeli narječja na sjevernozapadno čakavsko, srednjočakavsko i jugoistočno čakavsko), akcentuaciju i refleks jata kao glavni kriterij uzeo je Lukežić (2012.), on donosi podjelu na sjevernočakavski, srednjočakavski ikavsko-ekavski, južnočakavski ikavski, jugozapadni istarski). Podjele koje se ističu su Brozovićeva (1988.) po refleksu jata te ona Josipa Lisca (2009.) prema akcentuaciji i konsonantizmu: buzetski ili gornjomiranski, jugozapadnoistarski ili štakavsko-čakavski, sjevernočakavski ili ekavski, srednjočakavski ikavsko-ekavski, južnočakavski ili ikavski te lastovska oaza ili jekavski dijalekt.

Navedeni dijalekti čine čakavsko narječje koje je nekada puno veće tijekom godina gubilo je teritorij kojim se prostiralo. Prema Lisicu (2009: 15) današnje granice čakavskog narječja obuhvaćaju otoke od Lastova i Korčule do Krka (izuzevši Račišće na Korčuli, Sućuraj na Hvaru, Sumartin na Braču i Maslinicu na Šolti), dio Istre (osim Peroja), dalmatinsko obalno područje od Privlake i Novigrada kod Zadra do Cetine, zapadni Pelješac, područje oko Gospića te Otočca kao i nekoliko mjesta u Gorskom kotaru i Žumberku. Također, Lisac navodi kako čakavsko narječje možemo pronaći i u Austriji, Mađarskoj, Slovačkoj te Sloveniji. Naravno, navedena područja imaju izuzetke u kojima se čakavština nije prisutna ili se pak miješa s kajkavštinom ili štokavštinom (Lisac, 2009: 15). U prilogu se nalazi slika prostiranja dijalekata čakavskog narječja.

Osnovna obilježja kratko će biti opisana prema knjizi *Hrvatska dijalektologija 2* (Lisac, 2009: 17). Upitno odnosna zamjenica *ča* izostaje iz nekih čakavskih govora pa određena područja imaju drugačije varijante: *ca*, *ce*, *što*, *kaj*. Čakavsko narječje ističe se *jakom vokalnošću* tj. prijelazom *šwa* u slabom položaju u samoglasnik, kao i ostvarajem *ę* koje iza *j*, *č* i *ž* prelazi u *a*. U čakavskom narječju sačuvan je i tronaglasni sustav s akutom te nenaglašenim duljinama. Samoglasno **i* i stražnji nazal **ɔ* daju *u* u većini govora. Praslavenski je **t'* sačuvan, a **d'* se realizirao kao *j* dok su se praslavenski **zg'* i **zd'* realizirali kao *žj*. Šćakavizam je prisutan uz neka odstupanja u Istri i drugdje. *Čr-* se čuva uz neka odstupanja, kao i *x*. Prisutni su adrijatizmi, rotacizam, okrnjeni infinitivi, kao i posebni oblici pomoćnog glagola biti za tvorbu kondicionala. Jednosložne imenice muškog roda imaju kratku množinu te su u leksiku česti romanizmi. Naravno, Lisac često naglašava da su prisutna mnoga odstupanja te se ovaj njegov opis čakavskog narječja iz 2009. godine uvelike razlikuje od Moguševog (1977.). Također, Lisac tvrdi: „Mnoge od navedenih značajki ponegdje izostaju u čakavskim govorima,

a k tomu često dolaze i u nečakavskim idiomima. Čakavština je na jugoistoku vrlo povezana sa štokavskim govorima, dok je na sjeverozapadu nerijetko bliska s obližnjim slovenskim i kajkavskim govorima” (2009: 17).

3. METODOLOGIJA RADA

Na kolegiju *Dijalektologije* stječe se znanje o narječjima hrvatskog jezika i podjeli istih. Zanimanje za povijest hrvatskog jezika te različitost u govorima duž Lijepe Naše presudilo je u izboru teme završnog rada. Istraživanje izvornih oblika riječi te nastanak oblika koji se koriste danas, iscrpna je i široka tema, uzevši u obzir da je moguće istraživati oblike u standardnom jeziku ili pak u nekom od narječja. Analiza govora Marine odabrana je prilikom održavanja izbornog kolegija *Dijalektološka i jezično povijesna istraživanja*. Iako je količinu literature koja se može naći o trogirskom i čiovskom govoru mnogobrojna, o Marini se ne može pronaći mnogo jezičnih podataka u literaturi. Tijekom zimskoga semestra 2020./2021. godine diktafonom su prikupljene snimke govornice D. I., rođene 1958. godine. Snimke opisuju proslave u Marini, opis kolača i dijelova kuće. Tom su prilikom ispunjeni i različiti dijalektološki upitnici.

Snimke koje su prikupljene tijekom semestra, upotrijebit će se kako bi se analizirao marinski govor na fonološkoj, morfološkoj, sintaktičkoj i leksičkoj razini.

3.1. Mjesto Marina

Marina jest mjesto smješteno u zapadnom dijelu Trogirskog zaljeva uz Jadransku magistralu, a ono se sastoji od više zaselaka: Dolac, Milovac, Podbilo, Podošljak, Pozorac, Dubošćak, Jerkovići.¹ Svoje ime dobila je po crkvi sv. Marine koja se nalazila uz obalu. Poznato je po kašteletu u obliku četverokutne kule koju je biskup Franjo Maracel dao sagraditi tijekom 15. stoljeća, za vrijeme prodora Turaka, a koja je rekonstruirana 1971. – 1972. godine.²

Mnogi članci³ svjedoče o stanju mjesta u srednjem vijeku kada je ovo područje nazivano Drid, Bosiljina i Busolina. Ime Drid se zadržalo i do danas u imenima ulica te kao ime brda iznad Marine. Na brdu Drid, koje se ranije spominjalo kao župa koja je bila dio trogirskog područja, nalazi se crkva Gospe od Sniga kamo stanovništvo hodočasti rano ujutro petog

¹ Preuzeto s <https://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=38947> (15. 8. 2021.).

² Preuzeto s <https://www.marina.hr/povijest-marine/> (15. 8. 2021.).

³ Preuzeto s <https://www.marina.hr/povijest-marine/> (15. 8. 2021.).

kolovoza, a ista crkvice čuvala je sliku Gospe od Drida koja je za vrijeme turskih osvajanja prenesena na otok Čiovo.⁴ Ovo mjesto u 2011. godini brojilo je 1 117 stanovnika dok je cijela općina Marina imala 4 595 stanovnika.⁵ Govor ovog mjesta pripada južnočakavskom dijalektu čakavskog narječja što govori o tome da se radi o ikavskom dijalektu, a uzevši u obzir da se radi o mjestu uz obalu govor Marine pripada kopnenom poddijalektu navedenog dijalekta. Mate Hraste, pišući o Drveniku, spominje i mjesto Marinu iz razloga što su mjesta geografski bliska te i govor ovih krajeva ima slične karakteristike (Vulić, 2001: 8).

4. JEZIČNA ANALIZA

Ovo poglavlje biti će posvećeno opisivanju govora Marine. Obradit će se govor na fonološkoj, morfološkoj, sintaktičkoj i leksičkoj razini.

4.1. Fonološka analiza

Samoglasni inventar Marine čine sljedeći samoglasnici:

<i>i</i>	<i>u</i>
<i>e</i>	<i>o</i>
<i>a</i>	

Ovom popisu samoglasnika pridodajemo i samoglasno *r* čiji će se odrazi obraditi u daljnjoj analizi.

Što se tiče govora Marine samoglasno *r* dosljedno se ostvaruje kao samostalno *r* te je zabilježen tek jedan primjer u kojem se *r* ostvaruje uz samoglasnik *e* (*peršuràta*). Spomenuta riječ ipak ima dvostruku realizaciju pa je zabilježen i oblik *pršuràta*. Dugo *r* javlja se u riječima *přst*, *přtèsimul*, *tvřd*. Kratko *r* realizira se u riječima kao što su: *cřv*, *gřmōvi*, *křv*, *vřh*.

Šwa realiziran iz poluglasova u govoru Marine realizirao se kao *a* u sljedećim riječima: *dân*, *dânas*, *dàska*, *kàd*, *làkat*, *lâž*, *lòvac*, *òtac*, *sàd*, *sân*, *sâv*, *stàklo*. Jedna od realizacija jest i *u* (< **vъ*): *ùdāla*, *ùdovā*, *Ùskrs*, *ùzēti*, *ùzimān*, *ùžgat*. Zabilježeno je i zatvaranje samoglasnika u glagolu zvati: ... *nīše su tô zōvle*.

⁴ Preuzeto s <https://www.marina.hr/povijest-marine/> (15. 8. 2021.).

⁵ Preuzeto s <https://www.marina.hr/povijest-marine/> (15. 8. 2021.).

Pojava *jake vokalnosti* jedna je od specifičnih karakteristika čakavskog narječja. *Jaka vokalizacija*, to jest realizacija poluglasa u slabom položaju u Marini nije zabilježena.

U marinskom se govoru ispitivalo kako se prednji nazal **ɛ* realizira iza *j*, *č* i *ž* te je utvrđeno kako je najčešća realizacija *e* (*je-*, *če-*, *že-*), čak i u onim primjerima u kojima se prednji nazal ne javlja iza navedenih fonema: *děse*, *děve* ('devet'), *grěda*, *ime*, *jăne*, *jěcam*, *jětra*, *jětrva*, *jězik*, *klětva*, *měso*, *mjěsēc*, *pămět*, *pòčėti*, *sjěme*, *těle*, *žědan*, *žětve*. Iznimka je riječ *žálac*. Također, zabilježena je realizacija prednjeg nazala u *-i* u riječi *okrićala* (< **krětati*).

Lisac (2009: 140) tvrdi da se stražnji nazal **ɔ* u južnočakavskom dijalektu često realizira kao *u* dok je u nekim krajevima prisutna i realizacija u *o* i *a*. Praslavenski stražnji nazal **ɔ* u odslušanim snimkama realizira se kao *u*: *gòlub*, *grûb*, *múdrōst*, *mûž*, *pût*, *sud*, *sùbota*, *tìsuća*, *zûbi*.

Odras praslavenskog samoglasnog **ɨ* u ovom govoru najčešće je *u*: *düğ*, *jăbuka*, *pûk*, *pûna*, *sûnce*, *sûza*, *vûk* dok je u jednom primjeru zabilježena i realizacija *uo*: *bùova* 'buha'.

Marinci često provode asimilaciju samoglasnika pa riječi poput *kao* i *zaova* imaju oblike *kâ* i *zâva* što znači da dolazi do progresivne asimilacije. Usporedno s tim, prisutni su slučajevi realizacije *kô* ('kao') što je primjer regresivne asimilacije. Također, zabilježeno je i ispadanje samoglasnika u riječima: *lětrika* ('elektrika') i *ùdre*.

Prijevoj je pojava koju Finka (1971: 20) opisuje kao situaciju u kojoj se samoglasnici u određenim pojavama mogu smjenjivati, reducirati ili pak prirasti. Najčešća pojava jest prijevoj sa samoglasnikom *e* prema *a* te je moguć prijevoj samoglasnika *o* prema *e*. Primjeri koje Finka (1971: 20) navodi su sljedeći: *resti*, *kresti*, (*v*)*rebac*, *tepal*, *tepliti*. U marinskom govoru prijevoj nije zabilježen pa navedene riječi glase: *râsti*, *ùkrast*, *vrâbac*, *tòplo*.

U marinskom je govoru refleks *jata* u većini slučajeva ikavski što se može vidjeti iz sljedećih primjera: *bòliti* ('boljeti'), *dĩ*, *dìca*, *dìd*, *dìtelina*, *gnízdo*, *gòri*, *iscíditi*, *ispovídali*, *jĩli* ('jeli')⁶, *lânĩ*, *lĩp*, *lĩvō*, *mliko*, *mĩsēc*, *nĩgdi*, *òbid*, *pĩva*, *sĩćān*, *sĩkirōn*, *siměhe*, *sĩno* ('sjeno'), *sĩtile*, *tĩsān*, *tĩsto*, *lĩto*, *ũvik*, *vĩtar*, *vrĩlo*, *vrĩme*, *zamĩsila*, *závitovali*, *zvĩzde*, *žėlile*. Riječ *jĩli* zabilježena je i u verziji *ĩli* u kojoj dolazi do redukcije suglasnika *j*. S druge strane, u nekim riječima *jat* se ostvaruje kao *e* pa se javlja ekavski refleks u riječi kao što su: *cěste*, *mrěža*, *zěnica*. Također, u nekim riječima dolazi i do ponekih (i)jekavizama: *kòleno*, *kòlevka*, *mijěsũ*, *mjěrě*, *mjěsēc*, *vjěnčić*, *žěleza*. *Jat* se realizira i kao *a* u riječi *òrax*.

Zijev ili hijat jest pojava dvaju uzastopnih samoglasnika koji tvore zasebne slogove. Ova pojava fonetski je interesantna jer su ovakvi samoglasnički sljedovi podložni promjenama koje

⁶ U ispitivanju je primijećeno da govornici poneke riječi koriste s dvama refleksima, npr. *jĩli*, *jěli*.

idu kako bi se izbjegao slijed samoglasnika što se obično postiže premošćivanjem to jest umetanjem suglasničkog segmenta, obično polusamoglasnika *j* između dvaju samoglasnika.⁷ Prilikom preslušavanja zabilježeni su primjeri hijata: *dvàest, jàučē, mjàũčē, mòe, pàũk, pètnājs, rèuma* te samo dva primjera u kojima ispitanica izbjegava hijat: *fijok, kàjishēn*.

Suglasnički inventar marinskog govora se sastoji od sljedećih jedinica:

Šumnici				Sonanti		
<i>p</i>	<i>b</i>	<i>f</i>		<i>v</i>		<i>m</i>
<i>t</i>	<i>d</i>				<i>l</i>	<i>n</i>
<i>e</i>		<i>s</i>	<i>z</i>	<i>j</i>	<i>ʎ</i>	<i>ɲ</i>
<i>t</i>	<i>ʔ</i>					
<i>č</i>	<i>ǰ</i>	<i>š</i>	<i>ž</i>			
<i>k</i>	<i>g</i>	<i>x</i>				

U marinskom se govoru razlikuju i afrikate *č* i *ć*.

Lisac (2009: 21) tvrdi da se suglasnik *x* u čakavskom narječju dobro čuva, ali uz postojanje mnogih iznimki u različitim govorima čakavskom narječja. Isto tako, navodi da se ono čuva i u južnočakavskom dijalektu također uz iznimke kao što su prijelaz *x* u *v*, *j* ili *k* te mogućnost gubljenja suglasnika *x* (2009: 144–145). Realizacija suglasnika *x* nije u svakom govoru ista pa se u južnočakavskom dijalektu javljaju oblici poput *hobotnica*, *kruv*, *grijota*, *makuna* ('mahuna'), *rast* ('hrast') (Lisac, 2009: 144–145).

Prilikom analize govora Marine suglasnik *x* zabilježen je u riječima: *xarmònika, xīt, xládija, xládnī, ɲezinix, oràxháča, stârīx, ũxo*. Na snimkama je zabilježeno i gubljenje suglasnika *x* što se očituje u primjerima: *àjdē, ládu, òbotnica, vř* ('vrh'). Zabilježena je i promjena suglasnika *x* kao *v* u riječi *bùva, skùvala, júva* te jedan primjer promjene suglasnika *x* u *j* u riječi *òraj*.

U čakavskom narječju suglasnik *f* uglavnom je prisutan uz rijetke zamjene suglasnikom *p* ili pak realizacijom *xv* kao *f* (*fala*) dok se suglasnik *v* može imati realizirati kao *f*. Prilikom analize uočeno je kako je suglasnik *f* uvijek realiziran kao *f*: *fěšta, fibra, fijok, Fráño, frīško, šòfer*. Uz ovu realizaciju, javlja se i realizacija suglasničke skupine *xv* kao *f* u riječi *fála* ('hvala').

Nadalje, suglasnik *v* uvijek je realiziran kao *v*: *divļe, vretěno, vūna*. U govoru se suglasnik *v* čuva kada se nađe u suglasničkoj skupini: *kvòčka, mřtvac, svřab, svřbī, svėkar, svėkřva*. Uz iznimku riječi *svėkřva* koja je zabilježena i u verziji *sėkřva* u kojoj se suglasnik *v* gubi.

⁷ Preuzeto s <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=67237> (15. 8. 2021.).

Depalatalizacija suglasnika u marinskom govoru zabilježena je samo u jednom primjeru, u riječi *špiła* te se u tom slučaju dogodila potpuna depalatalizacija: *špile*.

Ono što Moguš (1977: 79) naziva prijelazom *-m* u *-n*, Lisac (2009: 17) svrstava pod adrijatizme. Moguš (1977: 79) naglašava činjenicu da je već Antun Mažuranić zapisao sljedeću činjenicu: „...*m* na kraju reči pretvori se uvijek na *n*, kao: *iden, velin, pišen, rukun, nogon, s braton, s otcen*”. U čakavskom narječju dočeto *-m* prelazi u *-n* u nastavcima te u ponekim nepromjenjivim riječima dok se u imenicama kao *grom, dim, pitom, sram, -m* čuva bez iznimaka (Lisac, 2009: 21). Što se tiče južnočakavskog dijalekta ova se pojava provodi u svim područjima upravo na način kako je Lisac opisao (u nastavcima i ponekim nepromjenjivim riječima).

Marinski govor bilježi upravo ovakvo stanje, promjenu u nastavcima u imenicama, zamjenicama, pridjevima, glagolima te brojevima pa su prilikom analiziranja uočene sljedeće imenice: *brăšnōn, cùkrōn, kàjišen, nóżēn, vòdōn, šècerōn*; zamjenice: *hôn, nan*; zapisani su glagoli: *beštīmān, mīslīn, nē znān, nīsān, znān, zvīždān* te brojevi: *òsan, sēdan*.

Prijelaz *-m* u *-n* ne odvija se u sredini riječi što je vidljivo iz primjera: *čēmpresi, ìmbūć, sūmpor*.

Završno *l* spominje i Mažuranić te ga koristi kao kriterij za određivanje pripadnosti čakavskom narječju, što Moguš (1977: 82) kritizira smatrajući da se tada ili nije znalo da završno *l* poznaju i štokavci (*dal, kopal, rekal, mislil*) i kajkavci (*rekel, pekel, delal, posel*) ili se nije vodilo računa o tom. Moguš naglašava da se završno *l* u čakavskom narječju javlja u dvjema velikim skupinama: prva je skupina imenica s pridjevima, a drugoj skupini pripada glagolski pridjev radni muškog roda u jednini. Postoji mogućnost da se *l* reflektiralo kao *-a* pa se završno *a* javlja s prethodnim i tada postaje dugo *a* (*ā*) (Moguš, 1977: 83). Primjeri za ovu pojavu su: *rěkāl > rěkāā > rěkā*. Druga mogućnost je da se dugo *a* mijenjalo u *o* (*mogo, reko, išo*). Marinski govor završno *l* čuva u mnogim imeničkim riječima te je prilikom ispitivanja zabilježeno više takvih primjera: *bìnokl, debēl, fèral, pakâl, pèpel, posâl, stôl, tòpal, vèsel, vól*. Završno se *l* u glagolskom pridjevu radnom muškoga roda u jednini vokaliziralo u *a* što je dovelo do stvaranja skupina *-ea* te *-i(j)a*: *ùzeā, òbisi(j)ā, stàvi(j)ā, trāži(j)ā*. Istodobno dovelo je i do stvaranja skupina *-aa* te njenog sažimanja: *dòšā, víkā*.

Kako bi se pojednostavnili suglasnički skupovi u čakavskom narječju, često dolazi do slabljenja šumnika. Lisac (2009: 21) naglašava nemogućnost postojanja dvaju suglasnika različite zvučnosti pa navodi primjere: „U slijedu dvaju okluziva nerijetko prvi prelazi u frikativ, npr. *noxta* prema *nokat*. I afrikata ispred okluziva često prelazi u frikativ, npr. *maška* ('mačka'), *osta* (G jd. prema *ocat*). Na početku riječi prvi okluziv često se gubi: *tica, čela, šenica*,

ko ('tko') itd. Dosta su česte disimilacije, npr. *dimljak*". Slabljenje šumnika u marinskom govoru zabilježeno je u realizacijama riječi *netko* i *nitko* koje u marinskom govoru glase: *něko* i *nīko*. Nadalje, zabilježeni su i primjeri: *bogàstvo*, *děve* ('devet'), *īspo* ('ispod'), *jěna* ('jedna'), *nīka* ('nikad'), *òtka* ('otkad'), *pē* ('pet'), *prėsjednica*, *prèstava*, *să* ('sad'), *šês* ('šest'). Pojavu koja se javlja kod gore navedenih brojeva objašnjava Moguš: „...čakavci odmah nakon vrha, dakle nakon vokala, zatvaraju slog. Kako? Dva su načina: ili plućima (prekidom izdisajne energije) ili ustima (konsonantom). Za većinu je čakavskih govora karakterističan prvi slučaj. Zato u njima dolazi do redukcije završnog, postvokalnog konsonanta, npr. *pe* ili *pie* '5', *deve* '9', *dese* '10', *obe* 'objed', futuri *on će kaza* (= kazati), *baci* (= baciti) itd. Zbog istog se razloga govori *posa* (= posal), *vrta*, *kota*, *faco*, *fažo*, *mace*, *mašte* i dr.” (1977: 85–86).

Općejezične pojave koje su zabilježene prilikom preslušavanja snimaka su: *čèla* ('pčela'), *ćér* ('kćer'), *kò* ('tko'), *šènica* ('pšenica'). Ipak, u riječima *tkàlačkī* i *tkāle* skupina se suglasnika *tk* sačuvala.

Moguš (1977: 64–65) naglašava kako je posebnost čakavskog narječja činjenica da čakavci nisu razvili suglasnike *ǰ* i *ž*, već da se praslavensko **dj* reflektiralo kao *j* (**medja* > *meja*), a strano *ž* se realiziralo kao *ž* (*žep* > *žep*) dok se suglasnik *ž* razvio kao plod asimilacije u domaćim riječima. Nadodaje da se izgovor suglasnika *ǰ* može pronaći u riječima kao *kolovoža*, *osužen*, *tuži*, ali Hraste upozorava da je čakavsko *ǰ* nešto mekše negoli ono štokavsko (Moguš, 1977: 64). *Dj* se reflektiralo kao obično i tzv. sekundarno *dj* (< *dǰj*): *rojen*, *grozje*, *milosrje*, odnosno *rod'en*, *zagrād'en*, *grozd'e* ili *rođen*, *zagrađen*, *grožde* (Moguš, 1977: 83).

Marinski govor bilježi poznavanje zvučne afrikate *ǰ* pa su zabilježene riječi poput: *čǰža*, *gòspoža*, *léža*, *mlǰži*, *ròžāk*, *sǰžē*, *svǰžajū*, *tǰžē*, *žēž*.

Što se tiče suglasnika *ž* u govoru Marine ono je zabilježeno s dvojakom realizacijom. U nekim riječima realizirano je kao *ž*: *žámija*, *žèmper* dok se u drugim riječima realizira kao *ž*: *svjèdožba*, *žèp*.

Moguš (1977: 83) objašnjava i ostale suglasničke skupove, kao: prijelaz **sk'* i **st'* u *šč* pa tvrdi da čakavcima nije poznat skup *št* već se razvio dvojak: 1. od starog skupa *čt* (*pošten* < *počten*), 2. od skupova *št* u posuđenicama: *štajon* (doba, sezona), *štarija* (pripovijest). Nadalje, objašnjava da su se na isti način (u posuđenicama) razvili skupovi *šk* < *sk* i *šp* < *sp*: *škapulat* ('spasiti se'), *škartoc* ('papirnata vrećica'), *škatula* ('kutija'), *španjulet* ('cigareta'), *špina* ('slavina'), *šporkat* ('zamazati'). U marinskom su govoru zabilježeni sljedeći primjeri realizacija skupina *št*, *šp*, *šk* u stranim riječima: *štàla*, *štèrika*, *špàkēr*, *špàtula*, *špôrko*, *ù špīli*, *škôla*, *škûre*.

Iako pripada čakavskom narječju, skupina *šč* (< *st') rijetko je prisutna (zabilježena je samo u riječi *ščáp*). Realizacija *št* je brojnija u preslušanim snimkama te se javlja u sljedećim riječima: *gùšterica*, *kľéšta*, *kľšten*, *ògñište*.

Skupine *zg', *zd' te *zgj u marinskim su riječima realizirane na sljedeći način: *zg', *zd' > *mòždanī*, *zvīždān*, *zgj > *grôžže*, *gvôžže*.

4.2. Morfološka analiza

Što se tiče imenica, marinski govor kao nominativ imenice *mati* koristi oblik u akuzativu: *mäter*. U marinskom se govoru u većini slučajeva upotrebljava duga množina: *vùkovi*, *mùževi*, dok je kratka množina zabilježena tek u jednom primjeru: *kľúci*. Genitiv množine ženskog roda bilježi nulti nastavak u dvama primjerima: *prīje trīsta*, *čètrista gòdin*; *stāvi(j)ā bi pôm* dok se u drugim primjerima javlja nastavak -a: *šápā*, *frītulā*, *rùžā*. Akuzativ muškog roda množine bilježi nastavak -i: *sa strāne imajū mālī òtvori*. Lokativ je svih triju rodova u jedini je izjednačen i ima nastavak -u pa muški rod glasi: *na stòlu*, *na pījatu*, *u zīdu*; ženski: *u gròtu*, *na pړsarū* te srednji rod: *na dnū*, *u sèlu*. Rjeđe je zabilježen nastavak -i za lokativ jedine u ženskom rodu: ...*súšē se na kártī*, *u pèt ūri*, *dòli u mārinskōj mandrači*. Dativ jedine muškog roda bilježi nastavak -u: *brātu*, *gřmu*, *pòpu*, kao i srednji rod: *sèlu*, *pòļu*, *sūncu*. Dok se u dativu ženskog roda jednine ostvaruje nastavak -i: *māčki*, *óvci*, *žēni*. U množini se genitiva muškog roda javlja nastavak -i: *pa bi nan kúpila ònī kěksi*. Sporadično se javlja genitiv množine ženskog roda sa nastavkom -a: *desétak gòdina*. Među ostalim, javlja se i genitiv množine ženskog roda sa nastavkom -i: *za pet minúti*. U instrumentalu imenica svih triju rodova u množini javlja se nastavak -on (-en). U muškom rodu: *cùkrōn*, *komínōn*, *nóžēn*, *šèćerōn*; u ženskom rodu: *kapùlačōn*, *vòdōn*; te u srednjem rodu: *brāšnōn*, *mlíkōn*.

Zamjeničke riječi koje su zabilježene prilikom preslušavanja snimaka su *jā*, *òna*. Zamjenica *ona* u dativu ima oblik *ñon*: *ñôn bi se tô nēkako napúvalo*. Iako čakavski karakterizira upitno odnosna zamjenica *ča*, u Marini nije zabilježena u tom obliku, već samo u obliku *štā*. Marinski govor bilježi oblike *něko* za *netko*, *nīko* za *nitko* te *kò* za *tko* dok neodređena zamjenica za značenje neživo dolazi dvojako u oblicima *něšto* i *nīšto*. Neodređena zamjenica *nigdje* realizirana je kao *nīgdi*. Pokazne zamjenice imaju oblike: *òñāj*, *òñē*, *òvāj*, *òvī* ('ovaj'), *tē*, *tī* ('taj'). Zanimljivo je kako se zamjenice *òñāj* i *tāj* ponekad glase *ònī* i *tī*. Oblici pokazne zamjenice *ono* glasi *ònova*: *u ònova vríme*.

U deklinaciji pridjeva pojavljuje se nastavak -emu za lokativ: *u vrúcēmu*, ali ovaj oblik nije dosljedan u potpunosti. Zabilježeni su komparativi: *bòļī*, *dèbļī*, *frīškiļī*, *glāsnijī*, *kāsnijī*, *līpšī*,

màṇī, srītnijī, stàrijī, tàmnijī, tàṇī, tīšī, žīvī te superlativi: *nâjbṛžī, nâjlipšī, nâjladnijī, nâjsrītnijī, nâjvēčī, nâjvīšī*.

Zabilježeni su oblici brojeva: *četrdèsē, četri, četrista, dèset, desétak, dève, dvā, drùgē, dvàest, jèdnō, jèdna, jèdnōmu* (u značenju određenog čovjeka), *jèdnu, jèna, òsan, pê, pètnājs, pṛvi, sèdan, šēs, tìsucā, trī, trīsta*. U deklinaciji brojeva u dativu zabilježen je nastavak -omu: *jèdnōmū*.

Glagoli u marinskom govoru u prvom licu jednine prezenta bilježe prijelaz -m u -n: *beštīmān, sīcān, znān, zviždān*. Glagol se *zviždati* koji pripada četvrtoj vrsti, trećem razredu (*zviždati, zviždim*) tretira kao glagol pete vrste, prvi razred (*zviždān*).

U trećem se licu množine prezenta najčešće javlja nastavak -u: *donèsū, gòvorū, mijèsū, nàpravū, nòsū, sakrījū, stòjū, stāvū, vòdū*.

Čest je kondicional prvi te je prilikom preslušavanja snimaka zabilježen u više primjera, a ovo su samo neki od njih: *Ŭvečēr bi tô nàpravila i sutràdān kād bi mī dōšli; āl tô ti je òna svē rādila na pòtiće i òndā bi kā bi òna tô zamísila òndā bi òna ùzimala ònē kàlupe i stávłala; ñôn bi se tô nēkako napúvalō; òko peñājst, dvàest dēki stāvila bi cùkra pa bi nan kúpila ònī kēksi pa bi ih òndā slòžila u ònū tèću*. Kondicional prvi se uglavnom upotrebljava za opisivanje prošle radnje. S druge strane, kondicional drugi nije zabilježen u analizi snimaka.

Infinitivi su u marinskom govoru najčešće okrnjeni: *čestítat, íć, izvadit, kúpit, lívat, nác, napúvat, okrénit, pítat, prèbācit, pùstit, rádit, tṛčat, sàgiṇat, sàkrit, sītīt*.

Analizirana je promjena *nu > ni* u glagolima druge vrste: *brinuti, bubnuti, dignuti, metnuti, okisnuti, sagnuti se, uštinuti*. U nekim slučajevima -nu- ostaje nepromijenjeno: *brīnut, dīć/dīgnut, pòkisnut*. Dok u riječima: *būbnit, mētnit, sàgnit* dolazi do promjene *nu > ni*.

U primjeru poslovice zabilježen je i imperativ: *Svétā Lúce kōsti pròstri* te u preporučavanju recepta: *ne smī prīgōrit, izvadi vānka*. Nije zabilježen aorist kao ni imperfekt.

Od nepromjenjivih riječi spomenut će se prijedlog *ùzgōr* čije bi značenje bilo kretanje prema gore (prema vrhu brda u ovom slučaju).

Ispitanica koristi i uzvik *ahā, hm, jō mēni*.

4.3. Sintaktička analiza

Sintaksa čakavskog narječja dopušta slobodan riječ riječi, i on najčešće ovisi o tome što se ističe u trenutku govornog čina (Lisac, 2009: 154): *Žēne su se i lúdi závitovali Góspi i tú ĩmā pūno, pūno stārōg zlāta. A tô se stāvī na òltār, a sa stránē ĩmajū mālī òtvori, mālē óvāj pònistre u zīdu, i ònī, nīše su tô zóvle*. Može se primijetiti kako red riječi nije isti u ovim rečenicama. Iza

subjekta dolaze zanaglasnice pa tek nakon njih drugi dio subjekta (*Žène su se i lúdi*). Također, glagol se *imati* koristi u značenju postojanja (prozori na zidu crkve) te u posljednjoj rečenici objekt dolazi na prvo mjesto.

Često je korištenje bezličnih oblika glagola: *òndā òkolo se šèta, mòli se, pìva se; ìde se u gròtu; da se čùjē vòda; i gùsto se zàmijēsī, kacijōlōn se ìzlijē na vrúcē ūle, òkrenē*.

Lisac (2009: 155) tvrdi kako se u južnočakavskom dijalektu koristi i dativ osobne zamjenice na mjestu posvojnog pridjeva pa su zabilježeni primjeri : ...*nísān òsjetila òtka je mēni mäter rádīla tō*. Posvojnost se izražava i upotrebom prijedloga *od*: *zlāto o Góspē; od smríča*.

Zabilježeno je više primjera etičkog dativa: *āl tō ti je òna svē rádila na pòtiće; òndā ti je rádila frītule; smríčke, tō su ti od smríča*.

Lisac (2009: 155) tvrdi: „Akuzativ, koji inače služi za oznaku kretanja, u nekim srednjodalmatinskim govorima označava mjesto.” Ovo je slučaj i u marinskom govoru: *pa bi ih òndā slòžila u ònū tèću; tāmò kod nás dī smo mī stāli, òbisi(j)ā o kòmoštre*. Također, upotrebljava se za izricanje radnje: *kā smo mī išli u māsline*, prilikom čega je prisutna elipsa (išli brati masline).

U nekim slučajevima koristi se instrumental (*sa cùkrōn palačínke*), a nekada je vidljiva upotreba pridjeva uz imenicu (*cùkrenē bājame*). Također, instrumental se koristi učestalo uz prijedlog *s/sa*, bez obzira na to radi li se o sredstvu ili društvu: ...*pòsipā sa šècerōn*.

Prijedlog *u* izostavlja se u primjeru: *I sād ti tāj cùkar stāv/lāš ūsta ...*

5. LEKSIK MARINSKOG GOVORA

Leksik se južnočakavskog dijalekta razlikuje s obzirom na mjesto prostiranja određenog govora. Na raščlanjenost leksika utječe ne samo podrijetlo riječi, već i jezici s kojima je jezik primatelj u doticaju. Kako Lisac navodi, i kako će biti prikazano u nastavku poglavlja, leksik čakavskog narječja obiluje ponajviše romanizmima, ali isto tako čuva i znatan broj slavenskih riječi: „Kako to prikazuje Wieslaw Borys, pojedine su se praslavenske riječi na hrvatskom području sačuvale samo u čakavštini, npr. *vavlit* 'čeznuti, željeti' (Brusje na Hvaru), s time da ta riječ u sličnim značenjima postoji i u nekim drugim slavenskim jezicima (...). Leksemi praslavenskoga podrijetla ograničeni na čakavsko narječje dolaze i na čakavskom sjeverozapadu (*belmo* 'mrena, bjelanjak'; *dročit* 'probošiti') i na čakavskom jugoistoku *xaz* 'križa, donji dio leda', *ježa* 'lijeha')” (Lisac, 2009: 28–29).

Ovo poglavlje donosi popis riječi koje su zabilježene prilikom ispitivanja te su podijeljene u skupine ovisno o tome kojim posuđenicama pripadaju. Također, poredane su abecednim redom u polaznom obliku ako su u pitanju imenice ili krnjem infinitivu ako je riječ o glagolima te će iste biti objašnjene u najkraćim crtama. Posuđenice koje su zabilježene prilikom analize su: anglicizmi (anglizmi), germanizmi, hungarizmi, romanizmi i turcizmi.

Praslavenske riječi koje su zabilježene tijekom preslušavanja snimaka su sljedeće: *brășno*, *dũṇa* ('debeli jorgan'), *drúga* ('prijateljica'), *gòdĩšte*, *postòla* (cipela), *pòt* (znoj), *prózor*, *rijêč*, *stòlica*, *svâk* (sestrin muž) te *žâr*. Ispitanica prilikom pričanja o kolačima spominje riječ *kòpaṇa*. Ova riječ praslavenskog je podrijetla te je u snimkama objašnjena kao mjesto gdje se mijesio kruh. Tražeći odgovor u drugim izvorima pronađena je definicija u Skokovu *Etimologijskom rječniku hrvatskog ili srpskog jezika*. Skok tvrdi da je *kòpanja* „sud izduben iz jednog komada drva” (1971: 146). Riječ *kárat* također je praslavenskog podrijetla te znači svađati se.

Riječ koja, nažalost, nije zabilježena na snimkama, ali je dio leksika u Marini jest *bâjān*. Ova riječ je pridjev praslavenskog podrijetla, dolazi od riječi *bajati* ('vraćati') i ima značenje jadan. Objašnjenje je pronađeno u *Jadranskim etimologijama* Vojmira Vinje koji navodi da se ova riječ koristi i u Trogiru, Primoštenu, Korčuli te se ovom popisu može pridružiti i Marina.

Riječi se nalaze u nastavku poglavlja.

Praslavenske riječi:

bâjān, prid. – jadan

brășno, s. r. – prah od samljevena zrnja žita

dũṇa, ž. r. – debeli jorgan

drúga, ž. r. – prijateljica

gòdĩšte, s. r. – godina

kárat, inf. – svađati se

kòpaṇa, ž. r. – sud izduben iz jednog komada drva

postòla, ž. r. – cipela

pòt, m. r. – znoj

prózor, m. r. – otvor u zidu zgrade ili na prometnom sredstvu kroz koji ulaze svjetlo i zrak

rijêč, ž. r. – glas ili skup glasova jednog jezika kojemu je pridruženo neko značenje i za koji govornici dotičnog jezika smatraju da predstavlja autonomnu jedinicu

stòlica, ž. r. – komad pokućstva s naslonom, namijenjen sjedenju za jednu osobu

svâk, m. r. – sestrin muž

žâr, m. r. – završno stanje i oblik izgaranja drva itd. kad nestanu plamen i dim; žeravica, žerava

Anglizmi:

bënd, m. r. – skupina pjevača koji uvijek nastupaju skupa

blefīrat, inf. – nastojati drugog uvjeriti/uvjeravati u svoje samopouzdanje, prikazati/prikazivati

hīt, m. r. – proizvod koji postigne veliki uspjeh i stalno se reklamira te ga svi žele kupiti

intervjũ, m. r. – razgovor novinara s kojom javnom, poznatom ili važnom osobom radi

kěš, ž. r. – novac

kontějner, m. r. – metalni spremnik u koji bacamo smeće

krúzer, m. r. – veliki putnički brod koji prevozi turiste

mòbitel, m. r. – prijenosni bežični telefon

prīnter, m. r. – uređaj za ispisivanje dokumenata

reprīza, ž. r. – ponovna izvedba ili emitiranje (kazališne predstave ili filma na televiziji)

strěs, m. r. – ono što osjećamo kada smo pod velikim pritiskom

šòping cěntar, m. r. – zgrada u kojoj možemo pronaći više trgovina

šđu, m. r. – zabavna emisija na televiziji na kojoj uvijek ima puno nastupa, pjevanja i plesanja

tītł, m. r. – rečenice koje vidimo na ekranu tijekom filmova, a koje prevode jezik filma

trěner, m. r. – osoba koja uvježbava momčad nekog sporta

vīkend, m. r. – posljednja dva dana u tjednu

Germanizmi:

kũfer, m. r. – kovčeg

cũkar, m. r. – šećer

děka, ž. r. – pokrivač

frīško, pril. – svježe

Hungarizmi:

cĩkla, ž. r. – crvena repa

čàtrņa, ž. r. – ozidana jama za skupljanje kišnice

gãzda, m. r. – gospodar, vlasnik

lópov, m. r. – onaj koji krade, kradljivac

pũška, ž. r. – oružje s jednom ili dvije cijevi

Romanizmi:

akapèla, ž. r. – glazbeno djelo za vokalne sastave bez instrumentalne pratnje

bánka, ž. r. – ustanova u kojoj se posluje s novcem

bàrok, m. r. – razdoblje u književnosti koje se nastavlja na renesansu, razvija u rokoko i traje do pojave klasicizma

beštìmat, inf. – psovati

se jakim bez pokrića

bòtūn, m. r. – gumb

brīškula, ž. r. – talijanska kartaška igra

brònzīn, m. r. – brončani lončić u kojem se kuha nad otvorenom vatrom, ob. visi na komoštrama

bùjōl, m. r. – posuda za pranje odjeće

fèrāl, m. r. – svjetiljka kojom bi stari ljudi osvijetlili kuću tijekom noći

fèta, ž. r. – kriška (kruha)

gàban, m. r. – kapuljača s plaštom korištena za grijanje zimi i hlađenje ljeti, napravljena od domaće vune

gràdele, pl. tant. – rešetka na kojoj se peče meso ili riba

objavljivanja u medijima

kacijōla, ž. r. – zaimača

kàpa, ž. r. – odjevni predmet koji stavljamo na glavu

káratì, inf. – svađati se

kòltrīna, ž. r. – zavjesa

kòlūr, m. r. – boja

kòmoštra, ž. r. – lanac o koji se vješa posuda u kojoj se kuha na ognjištu

kùṇād, m. r. – muž ženine sestre

kùšīn, m. r. – jastuk

kvàrtēt, m. r. – skladba sa četiri glazbala ili četiri pjevača

lagúna, ž. r. – područje plitke slane vode odvojeno pješčanom plažom i grebenima koralja

làvōr, m. r. – plitka posuda za umivanje

lèmōzina, ž. r. – novčani prilog koji se skuplja za vrijeme mise

mortàdela, ž. r. – poznata talijanska salama

mùdānte, pl. tant. – naziv za donje gaće

nèpūt, m. r. – nećak

pìjat, m. r. – tanjur

pònistra, ž. r. – prozor

pṛsara, ž. r. – ovalna tava
pṛṣurāta, ž. r. – vrsta uštipaka
pṛtēsimal, m. r. – peršin
skūṣṭit, inf. – shvatiti
sòprān, m. r. – najviši ženski glas
stūdio, m. r. – zatvoreni prostor u kojem se snimaju audio i video zapisi
šijōla, ž. r. – đon, potplat
škafetīn, m. r. – ladica
škrovāda, ž. r. – tepsija, provat, pleh, posuda za pečenje hrane u pećnici
škûre, pl. tant. – grilje
šotobrāco, pril. – pod ruku
špicijālīja, ž. r. – lijek
štèrika, ž. r. – voštana svijeća
šùfit, m. r. – tavan
šugāmān, m. r. – ručnik
takūjīn, m. r. – novčanik
tēnda, ž. r. – platneni krov za zaštitu od kiše i sunca
trāvērša, ž. r. – pregača

Turcizmi:

ālūt, m. r. – pribor za popravke
budāla, m. r. – osoba koja uvijek radi nekakve gluposti
žèzva, ž. r. – posebna posuda za kuhanje kave
kājīš, m. r. – remen
kūtija, ž. r. – kartonska, kvadratna stvar u koju spremamo stvari
pāmuk, m. r. – biljka od koje se dobiva materijal za tkanje odjeće
sàpūn, m. r. – ono čime peremo ruke
tórba, ž. r. – predmet koji žene nose sa sobom i u njemu nose stvari

ZAKLJUČAK

Mjesto se Marina jako malo istraživalo u vidu dijalektologije što je iznenađujuće uzevši u obzir blizinu dijalektološki „zanimljivog” Trogira. Najviše je istraživana u vidu geografije zbog zanimljivosti brda Drid koji se nalazi iznad mjesta. Područje Marine pripada čakavskim govorima koji su dio južnočakavskog narječja.

Fonološkom analizom govora utvrđeno je da govor pripada ikavskim govorima uz prisutnost pokojeg ekavizma i (i)jekavizma. Potvrđen je odraz *šwa* kao *a* dok pojava *jake vokalnosti* izostaje u marinskom govoru. Realizacija je prednjeg nazala *e*, a stražnji nazal i samoglasno *ɫ* daju *u*. Marinski govor provodi asimilaciju samoglasnika, isto kao što čuva i ispadanje samoglasnika. Prijevoj koji je čest u govorima južnočakavskog dijalekta, nije zabilježen prilikom preslušavanja snimaka. Slogotvorno *r* dosljedno se ostvaruje i to samostalno te se razlikuje tek po duljini; zijev se pojavljuje u marinskom govoru i rijetko se izbjegava intervokalnim *j*. Suglasnik *x* ima različite ostvaraje: *x*, *j*, *v*, *ø*. Suglasnici *f* i *v* najčešće se ostvaruju. U nastavcima promjenjivih riječi *i* u nekim nepromjenjivim riječima *m* prelazi u *n*. Završno *l* u skupini imeničkih riječi ostvaruje se u većini slučajeva dok se u kategoriji glagolskog pridjeva radnog muškoga roda u jednini vokalizira u *a*. Šumnici na početku riječi te oni na kraju najčešće ispadaju. Praslavensko **d'* realizira se kao *ž*, a skupina **st'*, **sk'* uglavnom kao *št*.

Prilikom morfološke analize zabilježeno je postojanje nultog nastavka u genitivu množine te je analiza pokazala na jednakost nastavaka lokativa muškog, ženskog i srednjeg roda jednine *-u* dok je za lokativ ženskog roda zabilježen nastavak *-i*. Instrumental jednine svih rodova ima nastavak *-on* ili *-en* te Marinci uglavnom upotrebljavaju dugu množinu dok je kratka množina rijetka. Zamjeničke riječi javljaju se u različitim oblicima, a one zanimljivije su *ništo* ('nešto'), *ona* (za neživo) te *onova* ('ono'). Nadalje, povratna zamjenica zabilježena je i uz neprijelazne glagole, a infinitivi su najčešće okrnjeni. Kod glagola druge vrste infinitiva češći je oblik nastavka *-nu* od *-ni*. Treće lice množine prezenta koristi nastavak *-u*.

Sintaksa marinskog govora odlikuje se slobodnim redom riječi u rečenici koji najčešće ovisi o onom što je u fokusu u trenutku govorenja. Česta je upotreba etičkih dativa te dativa osobne zamjenice umjesto posvojnog pridjeva. Također, akuzativ koji ima značenje kretanja koristi se kako bi se označilo mjesto. Instrumental se koristi uz prijedlog *s/sa* neovisno o tome radi li se o društvu ili sredstvu.

Leksik marinskog govora obiluje mnoštvom romanizama različitog podrijetla što nije začuđujuće budući da je Marina, kao i Trogir, bila pod mletačkom upravom. Najbrojniji od ovih

romanizama su upravo talijanizmi uz koje se javljaju i riječi mletačkog podrijetla. Uz romanizme, zabilježeni su u manjoj mjeri germanizmi, turcizmi i hungarizmi dok praslavenskih riječi i anglicizama (anglizama) ima evidentno više.

Literatura

- Bezić-Božanić, Nevenka (1995). Živalj Bosiljine – Marine od godine 1583. Do 1800.. *Čakavska rič*, XXIII (1–2), 175–215. (preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/138148>).
- Blajić, Petar Zdravko (1989). Hrvatski narodni preporod u Trogiru. *Crkva u svijetu*, 24 (1), 92–94. (preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/85501>).
- Finka, Božidar (1971). Čakavsko narječje. *Čakavska rič*, vol. I, br. 1, str. 11–71. (preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/129985>).
- Gluhak, Alemko (1993). *Hrvatski etimološki rječnik*. Zagreb: August Cesarec.
- Hraste, Mate (1948). Osobine govora otoka Šolte, Čiova, Drvenika i susjedne obale. Zagreb: *Rad JAZU*, knj. 272.
- Katić, M. (1994). Utvrda Drid. *Prilozi povijesti umjetnosti u Dalmaciji*, 34 (1), 5–8. (preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/116067>).
- Lisac, Josip (2009). *Hrvatska dijalektologija 2*. Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga.
- Moguš, Milan (1977). *Čakavsko narječje*. Zagreb: Školska knjiga.
- Silić, Josip; Pranjković, Ivo (2007). *Gramatika hrvatskoga jezika*. Zagreb: Školska knjiga.
- Skok, Petar (1971). *Etimološki rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*, I. Zagreb: JAZU.
- Skok, Petar (1971). *Etimološki rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*, II. Zagreb: JAZU.
- Vinja, Vojmir (1998). *Jadranske etimologije*, I. Zagreb: Školska knjiga.
- Vinja, Vojmir (1998). *Jadranske etimologije*, II. Zagreb: Školska knjiga.
- Vulić, Sanja (2001). Osnovne značajke samoglasničkoga sustava govora otoka Drvenika kraj Trogira. *Čakavska rič*, XXIX (2), 5–12. (preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/111856>).

Internetski izvori

- <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=67237> (pristupljeno 15. 8. 2021.)
- <https://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=38947> (pristupljeno 15. 8. 2021.)
- <https://hjp.znanje.hr/index.php?show=main> (pristupljeno 15. 8. 2021.)
- <https://jezik.hr/hrvatska-narjecja.html> (pristupljeno 15. 8. 2021.)
- <https://www.marina.hr/povijest-marine/> (pristupljeno 15. 8. 2021.)
- <https://www.marina.hr/multimedia/fotogalerije/nggallery/fotogalerija/marina> (pristupljeno 15. 8. 2021.)

POPIS PRILOGA

Karta podjela čakavskih dijalekata

(preuzeto s <https://jezik.hr/hrvatska-narjecja.html>)



Slike Marine

(preuzeto s <https://www.marina.hr/multimedia/fotogalerije/nggallery/fotogalerija/marina>)



Izrezak iz Skokova rječnika

kopati, *kopam* impf. (Vuk) (*do-* *se*, *u-*, *0-*, *ot-*, *po-*, *pot-*, *pro-*, *ras-*, *s-*, *u-*, *za-*), balto-slav., sveslav. i praslav. poljoprivredni termin za obrađivanje zemlje oruđem (motikom, krampom itd.), »graben, hauen, hacken«. Glagol *dokopati se* ima metaforicko značenje »dočepati se«, tako i *skapati*, *-am* (Boka) »istrotrošiti kopanjem« prema *skopat*, *-am* (Kosmet) »uhvatiti«, *iskopati* »uništiti«. Iterativ se pravi prijevodom duljenja *o* — *a*: *-kapat*, samo s prefiksima; s pomoću infiksa *-va-* *-kopavati*, *-kôpâvâm*, također samo s prefiksima. Izvedenice samo od *kop-*. Pridjev na *-bn* *kopan* »koji se lako kopa«, poimeničen na *-ica* *kopnica* (Kavanjin) »grob«. Postverbalni: *kop*, gen. *kôpi* f (1490, srednja Dalmacija, Pavlinović), *kop* m, *iskop* m (Vuk, Crna Gora) »istraga, uništenje«, *prokop* m, *raskop*, *ukop* m. Radne imenice na *-ač* *kopač*, gen. *-ača* m prema f *kopačica* (Vuk), odatle na *-ija* *kopačija* f »kopanje«, na *-bc* *kopač*, gen. *kopca* (16. v.) = *-telj* *kopatej* (Stulić); od *iskopati* »uništiti« na *-njak* *iskopnjak* (Vuk, Crna Gora) = *iskopanih* (Boka) = *iskopajnik* (srednja Dalmacija, Pavlinović) = *iskopnik* m prema f *iskopnica* »koji koga iskopa, uništi«. Na *-ača* *kopača* f »ašov«, s augmentativom *kopačina*. Na *-ina* *kopačina* f »plaća kopaču«. Na *-ka* *kopačka* f »nekakav strug«. Na *-alo* *kopalo* n (Lika) »oruđe za kopanje zemlje«, na *-alica* *kopâlica* f (Istra) »vrijeme za kopanje«. Na *-anica* *kopanica* »1° repa« = *kopanica* (Kosmet) »2° izrađen kameni predmet iz cijelca kamena, kao, svjećnjaci u crkvi« = *kopanica* (Molat) »načve«. Na *-anik'* *nakopanik*, gen. *-ika* (Vuk) »put nakopán«. Na *-nja* *kôpnja* f (Vuk). Na *-bk* *skôpak*, gen. *-pka* m (Kosmet) »motika koja se skopała«. Na *-ovina* *kôpovina* (Lika) »okopana njiva poslije krumpira i kukuruza«. Složenica (humoristička) *kopogiz* m »slab i tup nož«. Deminutivne glagolske izvedenice na *-čati* *kopčati*, *-am* »gaziti po snijegu«, odatle *kopčalica* (Lika) »put načinjen stopama kroz debeli snijeg«, na *-kati* *kopkati*. Nejasna je tvorba *ukopütiti se*, *ukopistim* metaforičkog značenja »oprijeti se tvrdoglavo, ne popustiti se« = *ukofištit se* (objekt *nos*, *krasta*) »postati tvrd«. Ovamo ide i izvedenica na *-anj* *kopanj*

(18. v., Slavonci), na *-anja* *kopanja* f (15. v., Marulić, slov.) »1° sud izduben iz jednog komada drva, 2° načve«, s deminutivom na *-ica* *kopanjica* (Crna Gora). Upor. rus. *kopano* »Wassergrube«, bug. *kopanka* »kopanja«. Iz toponimije: *Kôpaonik* (Vuk) = *Kôpanik* (Kosmet). Glagol *kopati* ide među kulturne termine, koji se posuđuju. Mađari posuđišu *kapa* »Haue«, *kapacs* »Grabmesser«, *kapálni* »kopati«, Rumunji *ciipaie* < *kopanja*. Baltičke su paralele potpune: lit. *kopati*, *kapaju* — lot. *kapât* »kopati«. Dalja je veza u gr. *σκάπτω* i *κόπτω* (odatle internacionalni gramatički termini *koma*, *apokopa*, *sinkopa*) i u arb. *kmesë* = *këmesë* = *kamës* »Hacke, Hippe«. V. *kopito*, *koplje* i *cijep* (v.).

Ogled govora

Slastice

... u očima mäterina. Òna je tó. Tó je bílo, tó níje pèčenó tísto, tó je bílo tísto kòje jáko dèbelo i poluplijěsnó, polusírovo je. I òna tó izvadi i stàvi šècer u krìstálu i sùtra. Tó se, níje dòbro jěst tóplo i sutràdān kà se tó slòži jèna na vř` drugě tó je tólikó slàtko, tó je tólikó lipo da já jòš nika u živótù já tāj òsječāj nísān òsjetila òtka je mēni mäter rádila tó. Pršuràta. Rázličito, něko kážě pršuràta pecipále, àl níje dòli u Marìni bàš je pršuràta tó bilo čìsto, sòl, brášno i vòda i gústo se zàmīsī, kacijòlon se ìzlijě na vrúce ũle, òkrene. Bílo kàko ti se ìzlijě, àko ti je òkruga přsura òndā ũvālīš tó, ũspěš iz kacijòle i kàko se òna u vrúcemu ũlu dòbijě òblīk, sàmo ga mǎlo dŕžīš, mínut-dvā. Ne smī prigòrit něgo bīt ònó bilo, okrénit i tákó tó polusírovo izvadi vánka na pijat. Mäter je rádila kà smo mī īšli u mǎsline. Ŭvečēr bi tó nàpravila i sutràdān kād bi mī dòšli, lèdeno tó, já i Gòrān. Da Gòrān. Já i Nènād bi jīli ko lúdī. Òsječāj. Znáš kàko je slīčno, àko si jěla na prímjer frītule pa ti je něko vrúce frītule pòsipa sa šècerōn. I sutràdān òstane ònāj cùkar na pijatu. I sād ti tāj cùkar stávļāš ũsta i ònū frītulu kòjā níje.. jer u tój frītuli òpet něma kvása. Něgo nēmān pójma kàko òne tó nàpravū. I òndā tó bùde, nēmān pójma, něki póseban òsječāj. Àl něma vīše Dànice i něma tòga.

Rádila je òne šápe. Mědvježě šápe. Mlīla bi òrax sa ònīn brášnōn. Stāvila bi mǎsti, àl tó ti je òna svě rádila na pòtiće i òndā bi kà bi òna tó zámīsila òndā bi òna ũzimala ònē kàlupe i stávļala. Òndā ti je rádila frītule, dòmācě frītule, palačínke. Àl nézine palačínke, òna ne stàvi ni jájě nìkavě ònē.. cùkra, něgo sàmo tijěsto, vòdu, sòl i tó ispěce i òndā stāvī cùkra i tákó smo mī īli tó i tó su svě ònē jěle. Jěsi li ti jěla? Pávla je nājvīšě vòlila sa cùkrōn palačínke. I te nézine palačínke nīsu bíle tǎnke kà mòe, něgo bíle ònē mǎlo dēblě i ònda bi tó sprémala.

Ŭstīpkē. Ŭstīpak je slīčan pecipáli, àli tāj ũstīpak kàko je òna pěkla tó bi se òvāj. Ŭvīk je īsti sīstēm, brášno, sòl, vòda. Néma jája nīkad, i òndā bi òna tó ispěkla, àli bi òndā kacijòlōn lívala u vrúce ũle bi ulívala tísto kòjě níje bílo dèbeló i òndā bi òna tó, hōn bi se tó nēkako napúvalō, tó bi òna òkričala, nēmān pójma kàko. Nísān nīkad já nū pràtila. Mēni je tó bílo dōsādno.

Rádila je kà smo, móžda kād san īmala jědnu desétak gòdīnā, òndā je tó bílo, na prímjer, xīt tāmó kod nás dī smo mī stáli. Òndā bi òna nāma nàpravila óvāj paradižot, pa bi nan kúpila ònī kěksi pa bi ix òndā slòžila u ònū tècu. Óvāj, níje rádila mendùlat jer ga je pòkušala àl níje znāla. Kād bi nan bīja u Jugovinīlu dīda Mráz òndā bi mī tó dòbili, tī mendùlat i òndā bi svī jīli tó i níje nīkad òna tó rádila tāj mendùlat, al je rádila cùkreně bājame, òna bi cùkar uválila, skīvala bi tē bājame i òndā.. I kròkanat je rádila. Za pět minúti, cùkar uválila, rastòpila tāj cùkar, bājame bi na ònó nāsickala, stāvila bi ũnūtra, nīšto promíšala, ũzela bi ònī pládañ,

pròlila ga vòdòn, izlila tāj ònī kròkanat òndā bi ga nózēn rězala, òndā bi se ònō rastízalo. Tō nīje bílo ònī, kàko mī ònō stāvimo xládnī, tánko, nēgo tō bi òna ònō izlila tō bi nēgdi bílo dēblē, nēgdi tàṇē, nózēn bi òndā tō rastíže i òndā bi mī tō jīli.

I rádila je kēkse, mlíko i pùding. Kòlāč je tō bīa nój. Nájbržžē brāte bi bī(j)a pùding, slòžila bi u ònū škrovádu pétit ònē bīr kēkse òndā bi mǎlo bi ix zálila mlíkōn ili bi ix umòčila u mlíko, skūvala pùding, rēd pùdinga, rēd kēksi i tō bi Nènād i já jēli. Štā je jòš rádila? Dòk se já sītīn. Kūvala je krūškōvac za Nòvu gòdinu. Rádila je òraxovicu, rádila je rùžicu. Rùžicu, ispri kùce ìma dòmācū rùžu i òndā bi òna ùzimala tē làtice, súšila i òndā bi ix stávļala u rákiju i já mīslīn da nēgdi òko peṇājst, dvàest dēki stávila bi cùkra, da tō stòji na sūncu bi tō dṛžala četrdèse dánā i vīše. A īsō tākō rádila je.. òna je pítala svòju sekṛvu pa je stávļala òvē smričke, trávu rútu.. Smričke tō su ti od smríča, ònāj bòdļikavī gṛm.

(D. I., 1958.)

O feštama

Nájveća fěšta u Mārīni je íc na Dríd. U mīsēc, u ósmī mīsēc, kǎd se svē žēne... Rǎno, pétōg, pétōg, ósmōg, rǎno u pět úri. Prṛvi ìdē rēmeta, i òn otvárā cṛkvu i nàkon tòga dòlazē lúdi. Žēne, dìca, stárci. Prṛvā mīsa bùde ù šēst ipo pa je òndā u sēdan ipo pa u òsan ipo, zǎdnā u dēset. U dēset sáti bùde svēćenīk, pōp, i òn óvāj tū gōrī dṛžī mīsu, a rēmeta kǎd òtvorī cṛkvu òndā zvōnī i donēsē zǎ ṇīn popǎdija ili nēki pōp, tǎmo mǎntīn nōsī zláto o Góspē kójē se stávļa na òltār. Tō su zǎvitovanī. Žēne su se i lúdi zǎvitovali Góspi i tū ìmā pūno, pūno stárogo zláta. A tō se stǎvī na òltār, a sa stráne ìmajū mǎlī òtvorī, mǎlē òvāj pōnistre u zídu, i ònī, nīše su tō zóvle. I òndā su u tòme lúdi bi se nasláñali. I òndā bi dòšā pōp i òndā bi ònī ṇēmu se ispovídali, a kásnijē pōp ìzašā vǎn cṛkve, a na tō mīsto bi dòšā jēdan od, drūgi pōp i òndā su mu se plácale mīse. Nàsri cṛkve je bī(j)a òvī, Gósipa i òndā dònosile su žēne cvíce i òndā òkolo se šētā, mòli se, pīva se i lúdi ìsprid stōjē cṛkve, sùsreću se, príčajū, i óvāj bíla je jēdna čātṛnja. U tój čātṛnji je vóda i òndā su tū pīli vòdu, a kásnijē u ònova vríme donēsū pústē bòce svógā píce i tākō pròdājū. Na dnū Drída ìmā jēdnō proširéne i tū stōjū òvī lúdi štā pròdājū òvē rǎzličitē. Cṛkvenē rēlikvije.

Je, pa se ìdē ùzgōr, ìmā ònī pút kójī vòdī za Bílo, kójī vòdī za Gùstīrnu i na dēsno se ìdē pút Vṛsina. Bṛdo se zòve Dríd. Góspe ò Snīga, a prīje ìma jòš jēdno, prīje Góspe ò Snīga ǎl já ne znán tòčno kójī mīsēc, znán da je pròlíce. Ìdē se u gròtu, tō je ìzvan u Dócu. U Mārīni se ìdē ùzbrdo ìmā jēdna òvāj pēcina. Prīje trīsta-čētristo gòdīn su lúdi tu nàpravili òltār i dòli je špīļa i u tū gròtu lúdi su ìšli pa su se bàcali na jēdan kāmēn i òndā Svētā Lúce kòsti pròstri tākō je bī(j)a òbīcāj. A kázu, lúdi su se spúštali u tū špīļu, da se čūje vóda i da jēdnome dávno bíle su

ispale gùsle i izašle su dōli u mārinskōj mândračī. Īspo tùnēla. Prīje su tō bile špile, tō ništa nīje kà sà, tō je bīlo kàmēñe, sviličina i òndā su lúdi tú .. Sviličina, tō je tráva, zèlenā tráva, mòrskā tráva. Jer je bīlo..

Gôspa, Svētā Mārīna ili Bosíjna i òko hē je svē bīlo mōre, mândrač i òndā su tu lúdi. Īzlazila je vrùla i òndā su žēne prále ròbu i súšile su súkna. Sād tō je ùrēđeno prīje su bile ògrōmnē, kàmēñe i òndā vīdīš kàko ĭzlazī vrīlo vòde i òndā su žēne nòsile mùtāpe. Tō su dēke od právē vūne. Mùtāpe, òndā òvē, tàpēte kòjē su rádile od kŕpare, òndā su nòsile gābane. Gābani su kà kàpùti za nòsit ù pōļe. Jer lúdi nīsu ĭmali kàpùte, ništa nēgo bi od dòmācē vūne žēne isprēle tē vūnu i òndā su na tkàlačkī strój tkāle tō tvŕdō plátno kòjē ti je lìti bīlo lèdenō, a zīmi vrúce i nīje pròdirala kīša. Tī se zòvū gābani. Dān-dānas se mògū jōš nác u Vŕsinama, i u Gùstīrni kòd stārīx lúdi kād ĭdū kòjū óvcu ili kòzu, da stāvē prīko gláve, sāmo nābijū i tō je sāmo, òkolo prībācī òko sēbe.

A sìcān se i dāvno prīje da bi ùoči, kād bi dōlazili lúdi čestítat Nòvu gòdinu. Dīca bi nòsila jābuku u rúci i òndā bi kād bi dōša kòd kòga u kùcu, òndā bi ti stāvili jābuku, dīnār u jābuku, a svāka kùca je mórala bīt òtvorena vráta i na stòlu je móra bīt pòt pūn vína i kàko bi kò ũšā, pī(j)a bi ĭz tòg pòta i òvāj òndā su žēne pēkle frītule, peršuràte, rádile su krùškōvac āl nājveće je bīlo ràkija òraxovicu.

Kàsniijē bi se stārē žēne sìtile pa bi stāvile mǎlo šmrīča, mǎlo rúte, mǎlo òvāj stāvile bi jōš kàduļe, šmrīčika. I nāpravile bi tú svòjū ràkiju. Znān da je žēne kòjē su ĭmale ĭsprid kùce vŕt, ĭmale su svòju dòmācū rùžu i od tīx njézinix làticā. Pósebna je tō rùža, ĭma fāmōzan mīrīs i nīje kà òvā sàda mòdērna nēgo vīše je kà bòžūr, ĭmā tàkāv. I òndā se tē làtice òvāj kīdajū, sūsē se na kárti ĭsprid kùce i òndā se stávļā u ràkiju i ĭmāš lípu òvū, rùžica se zòve ràkija.

(D. I., 1958.)

Sažetak

Govor Marine

Ovaj završni rad obrađuje govor malog mjesta Marina pokraj Trogira. Rad donosi prikaz podjele čakavskog narječja, njegov opis, prostiranje, te opisuje glavne karakteristike narječja. Govor se analizirao na fonološkoj, morfološkoj, sintaktičkoj i leksičkoj razini. Fonološka razina donosi opis samoglasničkoga i suglasničkoga sustava marinskoga govora dok se morfološka razina bavi pojedinim posebnostima vezanim za promjenjive i nepromjenjive vrste riječi. Manje pažnje posvećeno je sintaktičkoj i leksičkoj strani govora.

Ključne riječi: čakavski, dijalekt, Marina, analiza, fonologija, morfologija, sintaksa, leksik

Summary

Speech of Marina

This BA thesis elaborates the speech of village Marina near the town of Trogir. The paper presents the division of the Chakavian dialect, its description, the territory of its distribution, and describes the main characteristics of the dialect. Speech was analysed at the phonological, morphological, syntactic, and lexical levels. The phonological analysis provides a description of the vowel and consonant system speech of Marina, while the morphological description deals with certain peculiarities related to variable and invariable word types. Less attention is paid to the syntactic and lexical part of speech.

Key words: chakavian, dialect, Marina, analysis, phonology, morphology, syntax, lexicon

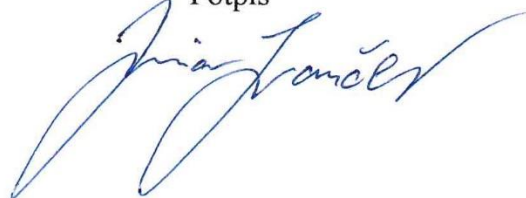
SVEUČILIŠTE U SPLITU
FILOZOFSKI FAKULTET

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

kojom ja Mia Ivančev, kao pristupnik/pristupnica za stjecanje zvanja magistra/magistrice hrv. jez. i knjiž., engl. jez. i knjiž., izjavljujem da je ovaj diplomski rad rezultat isključivo mogega vlastitoga rada, da se temelji na mojim istraživanjima i oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio diplomskoga rada nije napisan na nedopušten način, odnosno da nije prepisan iz necitiranoga rada, pa tako ne krši ničija autorska prava. Također izjavljujem da nijedan dio ovoga diplomskoga rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Split, 23. 9. 2021.

Potpis



OBRAZAC I.P.

IZJAVA O POHRANI ZAVRŠNOG / DIPLOMSKOG RADA U DIGITALNI
REPOZITORIJ FILOZOFSKOG FAKULTETA U SPLITU

STUDENT/ICA	Mia Ivančev
NASLOV RADA	Govor Marine
VRSTA RADA	završni rad
ZNANSTVENO PODRUČJE	humanističke nauke
ZNANSTVENO POLJE	filologija
MENTOR/ICA (ime, prezime, zvanje)	dr. sc. Marijana Tomelić Ćurlin, izv. prof.
KOMENTOR/ICA (ime, prezime, zvanje)	—
ČLANOVI POVJERENSTVA (ime, prezime, zvanje)	1. dr. sc. Marijana Tomelić Ćurlin, izv. prof. 2. dr. sc. Tajana Brešan Ančić, doc. 3. dr. sc. Josip Lasić, v. lektor

Ovom izjavom potvrđujem da sam autor/ica predanog završnog/diplomskog rada (zaokružiti odgovarajuće) i da sadržaj njegove elektroničke inačice u potpunosti odgovara sadržaju obranjenog i nakon obrane uređenog rada. Slažem se da taj rad, koji će biti trajno pohranjen u Digitalnom repozitoriju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Splitu i javno dostupnom repozitoriju Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu (u skladu s odredbama Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju, NN br. 123/03, 198/03, 105/04, 174/04, 02/07, 45/09, 63/11, 94/13, 139/13, 101/14, 60/15, 131/17), bude (zaokružiti odgovarajuće):

- ☒ a.) u otvorenom pristupu
- b.) rad dostupan studentima i djelatnicima Filozofskog fakulteta u Splitu
- c.) rad dostupan široj javnosti, ali nakon proteka 6/12/24 mjeseci (zaokružiti odgovarajući broj mjeseci)

U slučaju potrebe dodatnog ograničavanja pristupa Vašem ocjenском radu, podnosi se obrazloženi zahtjev nadležnom tijelu u ustanovi.

Split, 23. 9. 2021.

mjesto, datum

Mia Ivančev

potpis studenta/ice